

Toespraak op 3 oktober 1972 van ir. J. Verkoren, directeur van het Staatsbosbeheer ter gelegenheid van de viering van het 25-jarig bestaan van de Stichting Bosbouwproefstation "De Dorschkamp" te Wageningen

Mijnheer de voorzitter, dames en heren,

Een jubileum is een geschikt ogenblik om eens in onze gedachten te spelen met de tijd. In een mensenleven is 25 jaar een lange tijd, zo ook in het leven van een instituut dat door mensen wordt bevolkt.

Het Bosbouwproefstation werd opgericht nadat ons land een periode had doorgemaakt waarin, zoals zoveel dingen, ook de bosbouw was verwaarloosd en aan onze bossen grote schade was toegebracht. Er is op het landgoed "De Dorschkamp" sedertdien enorm veel gebeurd. Het Bosbouwproefstation heeft zich in Nederland een grote plaats weten te veroveren. Een belangrijk moment was het in gebruik nemen op 10 december 1970 van het nieuwe gebouw. Bij die gelegenheid gingen de gedachten reeds terug naar hetgeen was verricht.

Ik wil mij daar ook vandaag niet aan onttrekken, maar zal toch ook een groot deel van mijn inleiding wijden aan dat wat komen gaat, want ook dat is inherent aan het begrip bosbouw. In het leven van een bos is 25 jaar niet zo veel. Met uitzondering van de populier, is de houtwaarde dan nog nauwelijks interessant en wat hun schoonheid betreft zijn de bomen in het bos dan nog in de slungelige vlegeljaren.

Er is in het geestesleven van bosbouwers dan ook een merkwaardig dualisme op te merken. Omdat het werk gericht is op lange termijn, is de bosbouwer terecht geneigd aan tijdelijke modeverschijnselen schouderophalend voorbij te gaan. Er wordt hem dan ook dikwijls een traditionele inslag verweten. Maar de omstandigheid die deze traditie verontschuldigt, n.l. de lange levensduur van een bos, is ook de reden dat hij, méér dan wie ook "in staat en bereid" moet zijn om ver in de toekomst te zien. Hij moet de geestelijke veerkracht en verbeeldingskracht opbrengen om zich te kunnen voorstellen hoe het resultaat van zijn werk zal passen in de wereld van komende generaties. Er is vandaag dan ook reden om niet alleen 25 jaar terug te zien maar bovenal te proberen de nevelen van de toekomst voor eenzelfde of liefst nog langere termijn te doorboren.

Het zou anderzijds ook onjuist zijn alleen over de toekomst te praten, want die toekomst vloeit voort uit wat er vroeger is gedaan. En indien ergens dan is in de bosbouw hetgeen in het verleden is gebeurd van veel belang.

In Nederland komen natuurgebieden in de meest strikte

zin nauwelijks voor. Bijna overal heeft de mens zijn invloed op het landschap laten gelden. In grote delen van ons land is het een eeuwenlang proces geweest, waarbij de landbouwende bevolking de beschikbare oppervlakte heeft ingericht in overeenstemming met de wisselende wensen en mogelijkheden die aan de orde waren.

Daarnaast zijn er gebieden aan te wijzen die duidelijk volgens een bepaald plan zijn ingericht. De oudste vormen zijn waarschijnlijk de "Celtic fields" uit de ijzertijd, veel later ook de ontginningen die geresulteerd hebben in de slagenlandschappen. Vervolgens gedurende enkele eeuwen de droogmakerijen, die culminereren in de inrichting van de IJsselmeerpolders. Tussen dit alles ontstonden de grote landgoederen, waarbij de aanleg wél volgens een bepaald plan tot stand kwam, maar het aspect van de agrarische produktie werd er gecombineerd met de wens een terrein te creëren dat voldeed aan bepaalde persoonlijke wensen van de eigenaar. Deze landgoederen hebben steeds een bijzonder grote waarde gehad voor de ontwikkeling van ons landschap.

Méér dan bij enige andere vorm van bodemgebruik hebben van oudsher bij de bosbouw, naast de produktie van grondstoffen, ook andere aspecten een belangrijke rol gespeeld. Dat zijn bijv. natuurliefde, landschapsschoon en behoefte ter verpozing. Het verschil met nu is alleen dat in vroeger tijden deze laatste factoren hoofdzakelijk bestemd waren voor een betrekkelijk klein aantal bevoorrechte families, terwijl ze tegenwoordig op het grote publiek gericht zijn.

Als ik deze bewering nader mag toelichten, dan zou ik er op willen wijzen dat het grootste deel van de bossen en parken in Nederland, die wij thans nog zo bewonderen, zijn oorsprong vindt in het feit dat er vroeger een klein aantal mensen was dat de mogelijkheden bezat om bossen aan te leggen. De jacht was hierbij vaak een belangrijke factor. In de aanleg van de bossen kan men deze functie dikwijls nog herkennen. Ook de drang om door pionierswerk voor de gemeenschap van nut te zijn, zoals bij Stichting en beheerders van de Schovenhorst wordt aangetroffen, kon een motief zijn. Een recreatieve functie hadden ook de prachtige parken, die dikwijls met hulp van landschapsarchitecten, ik denk hier bijvoorbeeld aan een man als Zocher, werden aangelegd.

Ik ben op dit punt wat verder ingegaan, omdat landheren, zoals ik deze voor u heb geschetst, in de tegenwoordige tijd vrijwel niet meer voorkomen. Men zou

een parallel kunnen trekken met de wijze waarop in het verleden veel andere mooie dingen zijn tot stand gekomen.

Zo hadden vroeger grote kunstenaars meestal een "maecenas" die hen financierde. Tegenwoordig heeft de staat deze taak zo goed en zo kwaad als het gaat overgenomen. Ook bij de bosaanleg is het zo gegaan. De grootgrondbezitters die er nog zijn, hebben in verband met het economische klimaat moeite om de eindjes aan elkaar te knopen. In ieder geval zijn zij niet meer in staat zich, zoals hun voorgangers, de weelde van een gevarieerde en fantasierijke aanleg te veroorloven. Ook de overheid heeft uiteraard niet de mogelijkheden die vroeger bestonden. En zodoende brengt deze nieuwe constellatie het gevaar met zich mede dat wij in de toekomst zullen merken dat het aanzien van bos en landschap in ons land langzamerhand verschaalt en dat de onverwachte en bijzondere begroening, waar wij thans soms van genieten, steeds zeldzamer zal worden.

Ten aanzien van ons bestaande bosbestand kunnen we vaststellen dat de eigenaren min of meer zijn klemgereden tussen de Boswet enerzijds en de exploitatiekosten anderzijds. De Boswet immers brengt de wens van onze gemeenschap tot uitdrukking het bestaande areaal in stand te houden maar anderzijds is de exploitatie onder de huidige omstandigheden weinig aantrekkelijk. Het ligt dan ook inderdaad voor de hand dat de gemeenschap hierbij een tegemoetkoming geeft. Dit vindt op verschillende manieren plaats; belastingtechnisch, door subsidies voor bebossing en herbebossing en door een bijdrage bij openstelling van het terrein.

De hoogte van de vergoeding die de beseigenaar ontvangt voor de diensten die hij aan de gemeenschap verleent is een uitdrukking van de waarde die deze gemeenschap aan de onderscheiden functies van het bos toekent.

Toegankelijkheid en aantrekkelijkheid, of anders gezegd de belevingswaarde, zal hierbij in de toekomst een steeds grotere rol gaan spelen. De beheerder zoekend naar een optimale bedrijfsvoering zal zowel de inkomsten verkregen uit de productie, als de inkomsten verkregen uit de dienstverlening aan de gemeenschap trachten op te voeren zonder dat deze elkaar nadelig beïnvloeden. Een conflictsituatie doet zich bijvoorbeeld voor bij grootschalige herbebossing met grote kapvlakten die nadelig kan zijn zowel voor het natuurbeheer als voor de openluchtrecreatie. Ook zullen bepaalde vormen van openluchtrecreatie soms slechts in beperkte mate kunnen worden toegelaten. De kans bestaat dat anders de totale waarde, die het bos voor de maatschappij heeft, wordt geschaad. Duidelijk is echter wel dat er nog grote mogelijkheden aanwezig zijn om de dienstverlenende functies van het Nederlandse bos nog aanzienlijk op te voeren. Het aantal bezoekers is hierbij niet alleen bepalend voor de waarde. Het geheel gesloten bos kan uit het oogpunt van landschapsschoon en natuurbeheer een waarde voor de gemeenschap hebben die vele malen

groter is dan het druk bezochte bos waarop de moderne mens zijn sporen van lucht-, bodem- en watervervuiling heeft achtergelaten.

De laatste 25 jaar heeft het Staatsbosbeheer getracht een goed evenwicht te vinden tussen de inkomsten uit houtproductie enerzijds en anderzijds de steeds hoger prioriteit verkrijgende doelstellingen om het natuurlijk milieu zo goed mogelijk in stand te houden en een optimaal gebruik t.b.v. de openluchtrecreatie te bevorderen.

De maatschappij verandert zo snel dat in de afgelopen 25 jaar de "policy" voortdurend moest worden bijgesteld. Ook op dit moment bezint het Staatsbosbeheer zich op de meest gewenste koers die in de komende jaren voor het totale bezit van ruim 100.000 ha moet worden gevaren. De Minister van Landbouw en Visserij stelde daartoe in het begin van het jaar een "Commissie Onderzoek Beheer Terreinen Staatsbosbeheer" in. Deze onder voorzitterschap van prof. drs. A. A. Kampfraath staande commissie heeft tot taak zowel een kritische analyse te maken van de doelstellingen die het beheer van de terreinen bepalen als ook van de wijze waarop de gelden voor bos- en natuurterreinen worden aangewend.

De opbrengst moet nog altijd komen van de verkoop van hout. Voor wat betreft de behoefte aan deze grondstof zijn wij optimistisch. Telkens weer blijkt dat bij schattingen op lange termijn, in de toekomst een tekort aan hout wordt verwacht. Wij geloven niet dat hout als grondstof voor velerlei industriële doeleinden zal worden verdrongen. Wel zal er uiteraard een zekere verschuiving kunnen plaatsvinden in de manier waarop het wordt gebruikt. De voortschrijdende techniek kan echter ook aan verschillende kwetsbare punten van dit materiaal tegemoet komen, bijv. door verbetering van de weerstand tegen bacteriën en schimmels. Ook is het als materiaal voor woningen en meubelen nog lang niet uitgeteld. De wens van het publiek naar natuurlijk materiaal blijkt zelfs uit de wijze waarop fabrikanten van kunststoffen met geavanceerde fotografische procédés er naar streven hun producten op echt hout te doen lijken.

Met dit alles is echter niet gezegd dat het prijsniveau op de wereldmarkt zodanig zal liggen dat de produktiekosten van hout onder Nederlandse omstandigheden gedekt zullen zijn.

In ons dichtbevolkte land zijn de grondprijzen veel hoger dan in de dun bevolkte landen van Scandinavië en Oost-Europa. Door de kleine percelen, de versnipperde eigendom en de verscheidenheid in aanlegmethode en samenstelling van de bossen, is het uiterst moeilijk om op grote schaal te werken. Het gebruik van grote kostbare machines bij het beheerswerk, zoals de dunning, eindkap en herbebossing, is bezwaarlijk. Ook het feit dat we vaak te doen hebben met een bostype waarvan de groeiomstandigheden verre van optimaal zijn, wat bodem en klimaat betreft, plaatste de Nederlandse bosbouwer in een moeilijke positie t.o.v. zijn collega's in de omliggende landen.

Als gunstige omstandigheden in Nederland dienen in dit

verband wel te worden genoemd de goede ontsluiting, het vlakke landschap en de korte transportafstanden naar verwerkende industrieën.

Tenslotte zou ik nog willen opmerken dat in de EEG de bosbouwer ten opzichte van vele van zijn collega's uit andere sectoren van de bodemproductie in een ongunstige positie verkeert. In tegenstelling immers tot vele producenten uit de akkerbouw, veehouderij, tuinbouw en wijnbouw staat hij zonder bescherming in de wereldmarkt.

Bij een vergelijking van de bosbouw met bijv. de landbouw en veehouderij is ook nog een ander verschil te signaleren. Ik bedoel het feit dat de zogenaamde verticale integratie bij de bosbouw veel minder ontwikkeld is. Verticale integratie wil zeggen dat op de weg die het produkt vanaf het eerste ruwe materiaal tot de uiteindelijke gebruiker moet afleggen tussen de verschillende betrokken deelnemers banden bestaan. Hetzij door de wijze van financiering of door het afsluiten van leveringscontracten op langere termijn. We zien hoe in de akkerbouw, de tuinbouw en veehouderij ten aanzien van soorten, hoeveelheden en kwaliteiten tal van afspraken worden gemaakt tussen de telers, de verwerkers en de handelaren.

Verticale samenwerkingsvormen zijn in de bosbouw nog zeer zeldzaam. Toch zal er ook hier naar moeten worden gestreefd dat produktie, verwerking en verkoop van hout optimaal op elkaar worden afgestemd.

Naast de verticale kennen we de horizontale integratie. Op dit gebied is er gelukkig tussen de verschillende eigenaren van bossen - zowel particulieren als overheid - een groeiende samenwerking te bespeuren. Ook dit is noodzakelijk om enerzijds bij de exploitatie, anderzijds bij het samenstellen van een assortiment van voldoende omvang en gelijksoortigheid van kwaliteit, onze concurrentiepositie te verstevigen.

Wat gezegd is ten aanzien van inrichting en onderhoud van bestaande bossen en landgoederen geldt uiteraard ook voor datgene wat nieuw moet worden aangelegd. In de IJsselmeerpolders en het Deltagebied zullen we nog enkele tientallen jaren het fascinerende werk kunnen voortzetten van het scheppen van een nieuw landschap.

In veel andere streken van ons land zullen bestaande landschappen opnieuw moeten worden ingericht om een uiteindelijk verval te voorkomen. Bij de nieuwe inrichting staat de landinrichter voor het moeilijke probleem om een synthese te vinden tussen de drie doelstellingen: een rendabele landbouw; een doelmatige recreatie en een optimaal natuurbehoud. Rendabele landbouw houdt een schaalvergroting van de bedrijven in. Dat betekent meestal uitgestrekte akkers en weinig bomen, struiken en hagen. De toegankelijkheid van het platteland voor de stedeling vraagt daartegenover weer een landschappelijk aantrekkelijke aankleding en de gelegenheid van de natuur te genieten.

Het natuurbehoud vraagt gebieden waar niet te veel mensen komen, zodat planten- en dierenwereld er zich

ongestoord kunnen ontwikkelen. Ik geef het u te doen, toevoorders, om tussen deze zo zeer uiteenlopende eisen een goede tussenweg te vinden. Het zijn echter de puzzels die iedere landinrichter dagelijks bezighouden.

Op een dag als vandaag is het goed om er op te wijzen dat de zorg voor het landschap een zaak is van de eerste orde voor de toekomst van onze samenleving. Dat dit steeds meer wordt ingezien blijkt ook uit de kosten die reeds thans aan de landschapszorg worden besteed.

Alleen al in de ruitverkevelingsplannen voor 1971 werd 8,8 miljoen gulden aan beplantingen voorzien en in de IJsselmeerpolders bedroeg dit 4,6 miljoen gulden. Om deze inspanning vanuit financieel standpunt bekeken goed te waarderen moet worden opgemerkt dat de waarde van de beplante grond nog aan deze bedragen moet worden toegevoegd.

Het hoeft nauwelijks betoog dat het werk van het Bosbouwproefstation voor deze activiteiten een onmisbare basis vormt.

Voor onze huidige tijd is typerend dat wij beginnen te beseffen dat bomen méér waard zijn dan hun gewicht in hout, maar dat wij nog niet precies weten hoeveel meer waard. Is een kosten-baten-analyse bij de houtproductie reeds een zeer gecompliceerde zaak, ten aanzien van de andere functies van het bos blijkt dat nog heel wat moeilijker te zijn. Het maken van kostenberekeningen is meestal nog wel mogelijk, maar de moeilijkheid zit in de vraag welke baten hier tegenover staan.

Het probleem is dat deze nieuwe waarden die aan de bossen worden toegekend in economische zin moeilijk onder één noemer te brengen zijn met de produktiefunctie. Aangezien zo langzamerhand de overtuiging veld wint dat de houtleverantie maar een beperkt deel van de baten van de bossen vertegenwoordigt, zitten we dus met het feit, dat, wanneer we in de ruimtelijke ordening voor een bepaald stuk grond willen afwegen wat de beste gebruiksmogelijkheid is, wij er moeite mee hebben om de waarde van die grond voor bos te vergelijken met de waarde van diezelfde grond wanneer hij gebruikt wordt voor huizenbouw, fabrieksbouw of het verkeer.

Het vraagstuk wat de waarde is van bos, landschap en natuur houdt steeds meer economen bezig. De moeilijkheid is dat deze waarde niet uit het spel van vraag en aanbod op een markt kan blijken. De mensen die met dit werk bezig zijn hebben een grote behoefte aan concrete gegevens die zij als bouwstenen voor hun werk kunnen gebruiken. Het betreft hier bijvoorbeeld de kwantificering van de verschillende functies van bomen en struiken, zowel individueel als in groepen. Het gaat hier om de processen die zich voordoen bij de ademhaling, de assimilatie, de humusvorming, het vastleggen van stof, het dempen van het geluid, de invloed op het klimaat en al die andere nuttige functies waarover tegenwoordig zo veel, en dikwijls zo vaag, wordt geredeneerd.

Het is inderdaad waar dat op dit gebied reeds het een

en ander is gebeurd. Maar veel van wat we de laatste tijd horen komt steeds weer uit dezelfde bronnen. De 100-jarige beuk bijvoorbeeld met zijn 800.000 blaadjes waarvan de functies door Bernatzky destijds zijn beschreven, komen we telkens weer tegen in publikaties en lezingen, ook in de mijne. Het begint zo langzamerhand, na de appelboom in het paradijs, de meest bekende boom ter wereld te worden. Ik vraag mij af of het niet nodig is dat op dit gebied meer gevarieerde en gespecificeerde gegevens worden verzameld, waarbij soort, situering en andere omstandigheden in het geding worden gebracht.

Een grote behoefte aan gekwantificeerde gegevens duikt ook op ten aanzien van de waarde van struiken, bomen en bossen in het landschap. Het gaat hierbij om een vergelijking van de waarde van verschillende landschapstypen onderling, ten aanzien van de beleving door de mens. Ook is van belang de waarde van de verschillende begroeiingstypen in het landschap in vergelijking met andere landschapselementen, die er door de mens in zijn aangebracht. Tanslotte is het ook gewenst dat we nauwkeurige inlichtingen krijgen over de kosten van de inrichting van recreatiegebieden en de verzorging die ze nodig hebben om tot volle gebruikswaarde te komen.

Degenen die het onzin vinden om de functies van de natuur in concrete getallen uit te drukken omdat dit nu eenmaal dingen zijn van "onschatbare" waarde, moeten bedenken dat het er op lijkt dat in de toekomst de inrichting van onze wereld voor een groot deel door de uitkomst van berekeningen zal worden bepaald. Computers kunnen helaas alleen maar met getallen worden gevoed; en wat er niet wordt ingestopt komt er ook niet uit. Het is daarom de moeite waard te trachten de levende natuur in al haar verschijningsvormen zo veel mogelijk en op aanvaardbare wijze in getallen uit te drukken.

Dames en heren, ik weet niet of u wel eens een beschouwing gelezen hebt van iemand die zich 25 jaar geleden in de toekomst heeft verdiept. Het is maar zelden dat eens wordt nagegaan wat er van dergelijke beweringen terecht komt. In zijn in 1932 verschenen boek "Brave New World" beschrijft Huxley de wereld van de toekomst, om precies te zijn die in het jaar 2495.

Het is een steriele dichtbevolkte wereld, waarin chemie, techniek en communicatie een ongekennde hoogte bereiken. Voor de vrije natuur is er alleen nog maar plaats in een enkel ver afgelegen reservaat. Het leven van de mens wordt, ook wat betreft de natuurlijke processen, geheel kunstmatig geregeld.

De boekbesprekingen uit die tijd noemen het een amusant boek met vreemde fantasieën, die misschien ook nog wel iets te denken geven. Als wij rekening houden met de tijd waarin het boek is geprojecteerd, kunnen we vaststellen dat de ontwikkelingen die Huxley heeft voorzien zich beangstigend veel sneller realiseren dan

hijzelf heeft kunnen vermoeden.

Het is niet moeilijk meerdere voorbeelden aan te halen om aan te tonen dat wij leven in een tijd van versnelde verandering.

In het begin van mijn inleiding heb ik reeds gezegd dat de bosbouwer, hoe traditioneel hij ook mag zijn ingesteld, toch een levendige toekomstfantasie moet kunnen opbouwen. Op de huidige dag is dit meer dan ooit noodzakelijk. Wanneer we rekening houden met verschillende factoren die in het voordeel van bos en natuur pleiten kunnen we aannemen dat de waarde in de toekomst zeer hoog zal worden aangeslagen. Bij vergelijking tussen bos en natuur enerzijds en verschillende kunstmatige menselijke constructies anderzijds, is het bijna altijd zo, dat de menselijke bouwsels sneller in waarde achteruit gaan dan aanvankelijk was vermoed, terwijl dit ten aanzien van de levende natuur juist tegenovergesteld is.

Onze toekomstdromen zullen dan ook niet bescheiden mogen zijn. We zullen ons moeten losmaken van de oude gedachte dat de aanleg van bos iets is wat te maken heeft met gebrek. Iets wat gebeurt wanneer er arbeidskrachten over zijn of gronden zijn die voor niets anders gebruikt kunnen worden. Integendeel, de aanleg van bos in de toekomst zal een eerste voorwaarde zijn voor het welzijn van onze samenleving.

Nieuwe bossen worden in het algemeen te laat aangelegd. Wanneer de verwachting bestaat dat in een bepaald gebied in de toekomst vestigingen zullen ontstaan, zou eigenlijk het eerste waar men aan denkt moeten zijn: Vraagt dit type vestiging om bebossing? Tegen de tijd dat de plannen rond zijn kan er dan al een aanplant van redelijk formaat zijn. Het is veel aantrekkelijker in een lang van te voren aangelegd bos een gedeelte uit te kappen en daar stad of recreatiegebied aan te leggen, dan pas aan de beplanting te gaan denken als de bebouwing er reeds staat. Aangezien bij bosaanleg de eerste generatie vrijwel altijd zal bestaan uit snelgroeiende pionierhoutsoorten, zal het feit dat de eerste kap betrekkelijk snel moet plaatsvinden, niet erg bezwaarlijk behoeven te zijn.

Ik heb reeds enkele malen de bosbouw met de landbouw vergeleken. Daarbij is ter sprake gekomen dat de toekomstvisie voor de akkerbouw als regel gaat in de richting van een aanzienlijke schaalvergroting, waarbij de gewassen gemakkelijk mechanisch kunnen worden bewerkt. Zuiver economisch gezien zou dat bij de bosbouw waarschijnlijk ook het geval moeten zijn, maar hier krijgen we nu de vermenging met de belangen ten aanzien van de verschillende welzijnsfactoren die juist in een tegenovergestelde richting wijzen. Dit wil zeggen dat de bosbouw voor de buitengewoon moeilijke taak komt te staan om beheersmethoden te ontwikkelen waardoor in bossen die zowel wat assortiment als wat de wijze van aanplant betreft sterk gevarieerd zijn het rendement toch zo hoog mogelijk gehouden wordt. Vooral op het gebied

van de mechanisatie zal dit veel aandacht vragen. Sinds de opkomst van de motorzaag is er op dit gebied eigenlijk in ons land niet veel opwindends meer gebeurd. Toch is de techniek, wanneer wij er het geld maar voor over hebben, tot veel in staat. Om een voorbeeld te noemen: Uit opstanden van hogere leeftijd is het verwijderen van bomen bezwaarlijk door de schade die door het uitslepen wordt aangericht. Waarom zouden zulke bomen na een eenvoudiger voorbereiding niet door een helikopter worden opgehesen en afgevoerd?

Een redevoering waarin het woord "milieu" niet klinkt, is tegenwoordig niet compleet. Het volgt vanzelf uit mijn voorgaande woorden dat de bosbouw hier in hoge mate mee te maken krijgt. Een bijzonder aspect zal zijn de zogenaamde "instant landscaping". Wanneer het dan al niet mogelijk is om, zoals het eigenlijk zou moeten vroegtijdig bossen te planten, zal de eis ontstaan om wanneer steden en dorpen zijn gebouwd deze ogenblikkelijk van een oudere beplanting te voorzien. In Amerika heeft men hiervoor het interessante werktuig de "tree mover" ontwikkeld die inmiddels ook in ons land in gebruik is genomen. Men kan zich trouwens afvragen of de nieuwe wijze van stedenbouw in de toekomst, waarbij de aanleg van groen bij de aanleg van steden een natuurlijke zaak is, niet het aanschijn zal geven aan wat men zou kunnen noemen "urbane" bosbouw.

Begroeide binnenplaatsen, daktuinen, kleine parken en dergelijke zullen in de stedenbouw, naar ik verwacht, een grote rol gaan spelen. Het is de taak van het bosbouwkundig onderzoek te zorgen dat dan niet alleen bloemen en struiken, maar ook verschillende boomsoorten daar een plaats zullen vinden.

Het is een bekende bosbouwkundige stelling dat in het algemeen de bosbouw zich moet richten op een ecologisch verantwoord bodemgebruik. Dit wil zeggen dat de eisen van de houtsoorten moeten overeenstemmen met

de eigenschappen van de groeiplaats. Het is echter bij de huidige stand van het wetenschappelijk onderzoek de vraag welke van deze factoren veranderlijk en welke onveranderlijk zijn. In de toekomst zal de veranderlijkheid van deze factoren zoals de grondsoort, de waterhuishouding en de erfelijke eigenschappen van de bomen ongetwijfeld sterk toenemen.

Dames en heren, ik zou het Bosbouwproefstation onrecht doen indien ik door mijn fantasieën de indruk zou wekken dat er in dit instituut niet aan de toekomst wordt gedacht. Integendeel, het is verheugend te constateren dat voor wat betreft het werk op deze gebieden bij de aanvang van de komende 25 jaar van een "vliegende start" gesproken kan worden. Tot de activiteiten van de laatste tijd behoort reeds het wetenschappelijk begeleiden van objecten in stedelijke omgeving, zoals Spaarnwoude en Midden-Delfland. Men is bezig met een onderzoek naar de mogelijkheid het effluent van zuiveringsinstallaties van de intensieve veehouderij in bossen verder te zuiveren. Er wordt gebruik gemaakt van de moderne technieken bij de luchtopname. Er wordt gezocht naar de bestrijding van ziekten om verschillende soorten voor ons assortiment te behouden. Opnamegegevens worden geautomatiseerd en de werkgroep "bos in dichtbevolkte gebieden" verricht belangrijk werk.

Mijnheer de voorzitter. Indien u dit toestaat zou ik gaarne dit congres een bepaald motto willen meegeven. In dit motto ligt enerzijds besloten de eerbied voor wat het jubilerende Bosbouwproefstation tot dusver heeft gedaan en anderzijds het vertrouwen in wat het later nog zal verrichten. Dat motto is:

"De hoed af voor het verleden, en de jas uit voor de toekomst."

Dames en heren, ik dank u voor uw aandacht.